

Energetyczna współpraca bałtycko-czarnomorska

Piotr Wójcik

07.03.2021

Artykuł w skrócie:

- Współpraca energetyczna bałtycko-czarnomorska realizowana jest między państwami Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW);
- Ma ona służyć przede wszystkim zwiększeniu ich bezpieczeństwa energetycznego. Kraje środkowoeuropejskie zmagają się od dawna z problemem dużego uzależnienia od surowców energetycznych z Rosji, która wykorzystuje ten fakt do wywierania wpływów politycznych na państwa regionu.
- Kooperacja ta ma przynosić również inne skutki – zarówno związane z rozwojem gospodarczym państw regionu, jak i budowaniem pozycji geopolitycznej podmiotów spoza obszaru bałtycko-czarnomorskiego, między innymi Unii Europejskiej.

Wstęp:

Między Morzem Bałtyckim a Czarnym znajduje się grupa państw zainteresowanych współpracą energetyczną. Kooperacja ta dotyczy branży naftowej, gazowej, czy elektroenergetycznej. Mimo iż ta forma współpracy obejmuje głównie Polskę i Ukrainę, wpływa również na pozostałe kraje regionu bałtycko-czarnomorskiego takie jak Litwa i Rumunia, oraz podmioty trzecie, na przykład Gruzję i Azerbejdżan. Kooperacja ta może oddziaływać zarówno na niewielkie państwa sąsiadujące, jak i również na dalej położone kraje, będące znaczącymi eksporterami surowców energetycznych.

Korytarz Bałtycko-Czarnomorski

Stanowi on szereg zrealizowanych (w części), realizowanych i planowanych połączeń komunikacyjnych łączących Morze Bałtyckie, Czarne i w pewnych obszarach Kaspijskie, obejmujących połączenia drogowe, kolejowe, wodne i energetyczne. Ożywienie współpracy gospodarczej między Bałtykiem a Czarnomorzem stało się możliwe po transformacji ustrojowej państw Europy Środkowo-Wschodniej po 1989 roku¹. **Współpraca ma przyczynić się do zwiększania potencjału gospodarczego regionu bałtycko-czarnomorskiego (poprzez stworzenie nowych i odtworzenie dawnych połączeń**

¹ 2020. „Between the Baltic and the Black Sea. The cities as engines of interregional cooperation”..
<https://www.ubc.net/sites/default/files/bb_project_description.pdf> s.1 [dostęp 17 Styczeń 2021].

transportowych), wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego w EŚW (poprzez uniezależnianie się od Rosji w tym aspekcie)² i zacieśnianie relacji gospodarczych z państwami kaspijskimi i środkowoazjatyckimi³.

Połączenia energetyczne Bałtyk – Morze Czarne

Rurociąg Odessa-Brody-Płock-Gdańsk

Infrastruktura ta jest częścią Euro-Azjatyckiego Korytarza Transportu Ropy Naftowej (EAKRT), służącego podniesieniu bezpieczeństwa energetycznego państw zaangażowanych w inicjatywę oraz krajów członkowskich Unii Europejskiej. EAKRT stanowi system transportu ropy naftowej z obszaru kaspijskiego (mającego swój początek w Baku, stolicy Azerbejdżanu), przez Gruzję, Morze Czarne, Ukrainę, gdzie trasa transportu surowca dzieli się na dwie części – kierunek południowy i północny. Jedna z nich (północna) ciągnie się do Odessy, dalej przez Brody, Adamowo, Płock i do Gdańska⁴.

Inwestycja ma przyczynić się do stworzenia alternatywnej trasy dostarczającej ropę naftową na kontynent europejski, nawet do 40 mln ton kaspijskiej ropy rocznie⁵ (z czego 10 mln ton rocznie tego surowca mogłoby być dostarczane do Polski z Azerbejdżanu⁶). Ropa mogłaby być również transportowana w przeciwnym kierunku, na Ukrainę⁷. **Trasa miałaby być istotna w szczególności dla państw Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW), które zmagają się**

² Rudnytska, Ulyana., 2020. „The prospects for Baltic-Black Sea Cooperation in the context of current russian-ukrainian relations”. *TORUN INTERNATIONAL STUDIES*, s. 3-4.

<<https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/TSM/article/view/TIS.2015.009/8513>> [dostęp 17 Styczeń 2021].

³ Zasiadko, Mykola., 2020. „Funkcjonowanie efektywnego korytarza Bałtycko-Czarnomorskiego nie jest możliwe bez Morza Kaspijskiego”. *IntermodalNews*. <<https://intermodalnews.pl/2020/11/20/funkcjonowanie-efektywnego-korytarza-baltycko-czarnomorskiego-nie-jest-mozliwe-bez-morza-kaspijskiego/>> [dostęp 17 Styczeń 2021].

⁴ *Sarmatia*, 2021. „EAKTR Euro-Azjatycki Korytarz Transportu Ropy Naftowej”. <<https://sarmatia.com.pl/eaktr/>> [dostęp 9 Styczeń 2021].

⁵ *Sarmatia*, 2021. „EAKTR Euro-Azjatycki Korytarz Transportu Ropy Naftowej”. <<https://sarmatia.com.pl/eaktr/>> [dostęp 9 Styczeń 2021].

⁶ Stępiński, Piotr i Jakóbk, Wojciech, 2016. „Polska może zreanimować projekt Odessa-Brody-Gdańsk”.

<<https://www.cire.pl/item,124619,1,1,2,0,283018,0,polska-moze-zreanimowac-projekt-odessa-brody-gdansk.html>> [dostęp 26 styczeń 2021].

⁷ Sawicki, Bartłomiej, 2021. „Ropociąg z Ukrainy do Polski znów trafił na listę priorytetów Wspólnoty Energetycznej”. *Biznealert*. <<https://biznealert.pl/odessa-brody-gdansk-ropociag-ropa-pern-sarmatia-ukraina-azerbejdzan-energetyka/>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

z dużym uzależnieniem od dostaw surowców energetycznych od Rosji. Realizacja przedsięwzięcia umożliwiłaby więc państwom regionu podniesienie własnego bezpieczeństwa energetycznego, poprzez dywersyfikację źródeł ropy. Ponadto, projekt zapewniłby synchronizację ukraińskiego systemu przesyłowego z systemem polskim i europejskim, co przyczyniłoby się w dalszej kolejności do zacieśniania relacji gospodarczych między Unią a krajami produkującymi ropę naftową w regionie kaspijskim⁸.

Plan stworzenia nowej trasy umożliwiającej dostawę ropy naftowej z obszaru nadkaspjskiego do Europy powstał na początku lat 90. XX wieku na Ukrainie. W latach 1996-2002 powstał ropociąg Odessa-Brody, który już w 2002 roku zaczął przyjmować pierwsze dostawy „czarnego złota” z Morza Kaspijskiego. W marcu 2003 roku powstał plan budowy rurociągu i realizacji EAKRT. Przy czym w maju tego roku powstała trójstronna grupa robocza złożona z ekspertów z Polski, Ukrainy i Komisji Europejskiej, w celu przygotowania tego przedsięwzięcia. W kolejnych miesiącach opracowywanie projektu przybrało na sile, m.in. zostały podpisane umowy między spółkami energetycznymi i porozumienia władz Polski i Ukrainy dotyczące przedłużenia ropociągu Odessa-Brody, do Płocka⁹.

W latach 2007-2009 miały miejsce cztery szczyty energetyczne (11 maja 2007, 10-11 października 2007, 23 maja 2008 i 14 listopada 2009 roku), w których udział brali przedstawiciele: Polski (prezydent Lech Kaczyński), Litwy (prezydent Valdas Adamkus), Ukrainy (Wiktor Juszczenko), Gruzji (prezydent Micheil Saakaszwili), Azerbejdżanu (Ilham Alijew) i Kazachstanu (ówczesny przedstawiciel specjalny Prezydenta Kazachstanu i jednocześnie sekretarz stanu w Ministerstwie Energii i Zasobów Mineralnych, Lyazzat Kiinov¹⁰). Rozmowy między głównymi decydentami politycznymi dotyczyły przyszłej współpracy energetycznej.

Podczas pierwszego szczytu (w Krakowie) wszystkie strony zaangażowane w realizację tego przedsięwzięcia, wyraziły jednoznaczne poparcie dla Euro-Azjatyckiego Korytarza Transportu Ropy Naftowej, który umożliwiłby dywersyfikację źródeł dostaw tego surowca w przyszłości¹¹.

⁸ *Sarmatia*, 2021. „EAKTR Euro-Azjatycki Korytarz Transportu Ropy Naftowej”. <<https://sarmatia.com.pl/eaktr/>> [dostęp 9 Styczeń 2021].

⁹ *Sarmatia*, „Historia projektu”. <<https://sarmatia.com.pl/historia-projektu/>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

¹⁰ *PRESIDENT.PL*, 2007. „The Energy Summit in Cracow”. [dostęp 27 Styczeń 2021].

¹¹ *Sarmatia*, „Historia projektu”. <<https://sarmatia.com.pl/historia-projektu/>> [dostęp 27 Styczeń 2021].

Podczas drugiego szczytu (w Wilnie) zawarto porozumienie między ministerstwami: polskim, ukraińskim, litewskim, gruzińskim i azerbejdzańskim odpowiedzialnymi za energetykę, w sprawie kooperacji w sektorze energetycznym. Umowa ta zakłada utworzenie i rozwój korytarza transportującego węglowodory z obszaru nadkaspjskiego, który ma biec przez Azerbejdżan, Gruzję, Ukrainę i Polskę. Porozumienie obejmuje także wzmocnienie współpracy w branży energetycznej w zakresie technologii energetycznych i wymiany know-how (również wsparcie technologiczne)¹². Na tym spotkaniu zawarto również porozumienie o włączeniu do Sarmatii trzech nowych uczestników: Państwową Firmę Naftową Republiki Azerbejdżan (SOCAR), Gruzijską Korporację Naftowo-Gazową (GOGC) oraz litewski koncern AB „Klaipėdos Nafta”¹³.

W trakcie obrad trzeciego szczytu (w Kijowie) udział wzięli również przedstawiciele Łotwy, Estonii, Rumunii, Bułgarii, Mołdawii, Słowacji, Kazachstanu, Stanów Zjednoczonych i Unii Europejskiej. Podczas sesji podpisano wspólną deklarację o zasadach globalnego bezpieczeństwa oraz dokumenty dotyczące Bałtycko-Czarnomorsko-Kaspjskiego stowarzyszenia energetycznego i działań na rzecz EAKRT¹⁴. Z kolei prezydenci Polski, Ukrainy, Litwy, Gruzji i Azerbejdżanu zadeklarowali przyspieszenie realizacji korytarza energetycznego i możliwie jak najszybsze rozpoczęcie transportu ropy nadkaspjskiej przez ten szlak¹⁵.

Na czwartym szczycie (w Baku) wszystkie strony spotkania podkreśliły determinację co do realizacji działań na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego Europy, w szczególności obszarów tranzytowych. Deklarację podpisali przedstawiciele Azerbejdżanu, Bułgarii, Estonii, Gruzji, Grecji, Węgier, Włoch, Łotwy, Litwy, Polski, Rumunii, Szwajcarii, Turcji, Ukrainy, Stanów Zjednoczonych i Komisji Europejskiej¹⁶.

¹² *ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych*, 2008. „Umowa między Ministerstwem Przemysłu i Energetyki Republiki Azerbejdżanu, Ministerstwem Energetyki Gruzji, Ministerstwem Gospodarki Republiki Litewskiej, Ministerstwem Gospodarki Rzeczypospolitej Polskiej i Ministerstwem Paliw i Energetyki Ukrainy o współpracy w sektorze energetycznym sporządzona w Wilnie dnia 10 października 2007 r.” (nr 6 poz. 74).

<<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20080060074>> [dostęp 27 Styczeń 2021].

¹³ *Sarmatia*, „Historia projektu”. <<https://sarmatia.com.pl/historia-projektu/>> [dostęp 29 Styczeń 2021].

¹⁴ *PREZYDENT.PL*, 2008. „Prezydencki Szczyt Energetyczny w Kijowie”. <<https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/rok-2008/art,375,prezydencki-szczyt-energetyczny-w-kijowie.html>> [dostęp 29 Styczeń 2021].

¹⁵ *Sarmatia*, „Historia projektu”. <<https://sarmatia.com.pl/historia-projektu/>> [dostęp 29 Styczeń 2021].

¹⁶ *PREZYDENT.PL*, 2008. „Deklaracja Szczytu Energetycznego w Baku”. [dostęp 29 Styczeń 2021]

W kolejnych latach nie odbywały się szczyty energetyczne państw położonych między Morzem Bałtyckim, Czarnym i Kaspijskim.

Rurociąg Brody-Adamowo

Jedynym brakującym odcinkiem północnego korytarza energetycznego jest odcinek Brody-Adamowo (o długości 397,9 km, przy czym 270,5 km znajduje się na terytorium Polski, natomiast 127,4 km na terenie Ukrainy). Wybudowanie tego rurociągu umożliwi dostawy ropy naftowej z Azerbejdżanu do państw czarnomorskich i nadbałtyckich. W przyszłości „czarne złoto” mogłoby być dostarczane z innych krajów nadkaspijskich: Kazachstanu, Turkmenistanu, czy Iranu. **Wybudowanie rurociągu Brody-Adamowo przyczyniłby się również do zmniejszenia ruchu tankowców przez Cieśniny Duńskie i Cieśninę Bosfor, zmniejszając przy tym zagrożenia dla środowiska, takie jak emisje spalin, czy awarie statków¹⁷.**

Realizacja tego projektu zależy od jednoznacznych deklaracji przedstawicieli polskich i ukraińskich dostawców oraz odbiorców ropy naftowej¹⁸, których brakowało do tej pory¹⁹. Podczas gdy Ukraina cały czas jest gotowa współpracować w sprawie realizacji inwestycji, władze i spółki energetyczne Polski nie wyrażają jednoznacznego stanowiska co do tej formy kooperacji. Jedną z przyczyn ograniczonej realizacji ropociągu Brody-Adamowo, jest większe zainteresowanie strony polskiej dostawami ropy naftowej z innych kierunków niż z kaukaskiego, między innymi z państw bliskowschodnich²⁰. Jednocześnie władze i koncerny energetyczne Polski koncentrują się na realizacji innych inwestycji, między innymi rozbudowy naftoportu w Gdańsku. Ponadto, przy opracowywaniu ropociągu łączącego Polskę i Ukrainę, często podkreślano niską opłacalność dostarczania ropy naftowej przez EAKRT (konieczność transportu tego surowca przez dwa systemy rurociągowy, które są przydzielone przez Morze

¹⁷ Sarmatia, 2021. „EAKTR Euro-Azjatycki Korytarz Transportu Ropy Naftowej”. <<https://sarmatia.com.pl/eaktr/>> [dostęp 9 Styczeń 2021].

¹⁸ Budkiewicz, Michał., 2017. „Projekt ropociągu Brody-Adamowo zależy od dostawców i odbiorców surowca”. *Portal Morski*, <<https://www.portalmorski.pl/porty-logistyka/37165-projekt-ropociagu-brody-adamowo-zalezy-od-dostawcow-i-odbiorcow-surowca>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

¹⁹ Bojanowicz, Roma., „Rozwój magistrali Odessa – Brody szansą na stały dostęp do ropy naftowej dla Polski i Ukrainy”. *PolUkr*, <<http://www.polukr.net/blog/2017/05/rozwoj-magistrali-odessa-brody/>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

²⁰ Bojanowicz, Roma., „Rozwój magistrali Odessa – Brody szansą na stały dostęp do ropy naftowej dla Polski i Ukrainy”. *PolUkr*, <<http://www.polukr.net/blog/2017/05/rozwoj-magistrali-odessa-brody/>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

Czarne). Inwestycja ta dotyczy barier również geopolitycznych, gdyż Rosja kontroluje część Kaukazu Południowego – Osetię Południową, przez którą przechodzi ropociąg Baku-Supsa, będący jednym z elementów umożliwiających transport ropy z obszaru kaspijskiego na czarnomorski i dalej. Inną barierą geopolityczną dla budowy rurociągu Brody-Adamowo jest sytuacja w pobliżu Odessy. Miasto to znajduje się w potrzasku między separatystycznym Naddniestrzem a okupowanym Krymem, na których to obszarach stacjonują siły rosyjskie. Inną przeszkodą w budowie inwestycji jest przebieg potencjalnego rurociągu przez Białoruś, z którą Polska nie ma dobrych relacji²¹. **Jednakże w związku z kryzysem białorusko-rosyjskim o dostawy ropy naftowej (który wybuchł w styczniu 2020 roku w związku ze sprzeciwem Białorusi wobec dalszego uzależnienia gospodarczego od Rosji), w marcu 2020 roku białoruski prezydent Aleksandr Łukaszenka zadeklarował gotowość do rozpoczęcia dostaw ropy z Polski²², choć wcześniejsze deklaracje głowy państwa białoruskiego co do dostaw tego surowca z Zachodu nie była stanowcza²³.**

Projekt budowy ropociągu łączącego Brody z Adamowem znajduje się na liście priorytetowych przedsięwzięć Wspólnoty Energetycznej (Projects of Energy Community Interest, PEI). **W związku z tym inicjatywa ta ma możliwość uzyskania przyspieszonego trybu uzyskania wymaganych pozwoleń i unijnych instrumentów wsparcia²⁴.** Przygraniczny rurociąg naftowy został wpisany na listę PEI 24 października 2013 roku, decyzja ta weszła w życie 14 stycznia 2021 roku²⁵. Inwestycja energetyczna również jest umieszczona na liście projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania (Projects of Common Interest, PCI). Z tego powodu rurociąg łączący Adamowo i Brody jest uznawany za kluczową inwestycję dla

²¹ *Energetyka24*, 2015. Budowa Ropociągu Brody – Płock możliwa w 2017 r. Rząd Szydło zainteresowany nową aranżacją projektu. <<https://www.energetyka24.com/budowa-ropociagu-brody-plock-mozliwa-w-2017-r-rzad-szydlo-zainteresowany-nowa-aranzacja-projektu>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

²² Jakóbiak, Wojciech, 2020. „Budowa Ropociągu Brody – Płock możliwa w 2017 r. Rząd Szydło zainteresowany nową aranżacją projektu”. *Biznesalert*, <<https://biznesalert.pl/bialorus-chce-ukladu-z-rosja-i-alternatywnych-dostaw-ropy-takze-przez-polske/>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

²³ *Energetyka24*, 2015. „Budowa Ropociągu Brody – Płock możliwa w 2017 r. Rząd Szydło zainteresowany nową aranżacją projektu”. <<https://www.energetyka24.com/budowa-ropociagu-brody-plock-mozliwa-w-2017-r-rzad-szydlo-zainteresowany-nowa-aranzacja-projektu>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

²⁴ *wnp.pl*, 2021. „Budowa ropociągu Brody-Adamowo na liście priorytetów”. <<https://www.wnp.pl/nafta/budowa-ropociagu-brody-adamowo-na-liscie-priorytetow,443743.html>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

²⁵ Sawicki, Bartłomiej., 2021. „Ropociąg z Ukrainy do Polski znów trafił na listę priorytetów Wspólnoty Energetycznej”. *Biznesalert*. <<https://biznesalert.pl/odessa-brody-gdansk-ropociag-ropa-pern-sarmatia-ukraina-azerbejdzan-energetyka/>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

dywersyfikacji źródeł i kierunków dostaw energii oraz zmniejszenia izolacji energetycznej. Z racji przynależności do PCI, budowa ropociągu powinna być dokonywana jak najszybciej, dogłębnie monitorowana i oceniana. Projekty energetyczne będące na liście PCI mają również prawo do ubiegania się o wsparcie finansowe w ramach instrumentu Connecting Europe Facility (CEF)²⁶.

Połączenie elektroenergetyczne Widelka-Chmielnicka

Linia elektroenergetyczna z Widelki (koło Rzeszowa) do Chmielnickiej Elektrowni Jądrowej (zachodnia Ukraina) została oddana do użytku w 1985 roku. Powstała ona na mocy podpisanych porozumień multilateralnych między pięcioma państwami zrzeszonymi w RWPG (Radzie Wzajemnej Pomocy Gospodarczej) – ZSRR, Polską, Węgrami, NRD i Czechosłowacją. Umowy te dotyczyły budowy układu przesyłowego o mocy 750 kV na linii Chmielnicka Elektrownia – stacja Rzeszów. Związek Sowiecki miał dostarczać Polsce, Czechosłowacji i Węgrom energię elektryczną według schematu: 6000 GWh przesyłając 1000 MW do Polski, 3600 GWh przesyłając 600 MW na Czechosłowację i 2400 GWh przesyłając 400 MW na Węgry²⁷. W latach 1985-1987 planowane dostawy energii do Polski zrealizowano na poziomie odpowiednio 21, 61 i 71%. W samym 1988 roku dostawa energii wynosiła 100% planowanej wielkości (6000 GWh). W 1990 roku dostawy te już były nieco niższe i wyniosły 17% planowanych, jeszcze bardziej zmniejszyły się w 1991 i ustały w 1992 roku. Z tych względów od 1993 roku linia ta została wyłączona²⁸. Ponadto, w 1995 roku Polska zsynchronizowała swoją sieć elektroenergetyczną z europejską siecią kontynentalną, co uniemożliwia korzystanie z podłączonej linii do innej sieci przesyłowej²⁹.

Aby Polska mogła kupować prąd z Ukrainy, należałoby odłączyć elektrownię w Chmielnickim z ukraińskiej sieci. Tak funkcjonuje Bursztyńska Wyspa Energetyczna i sieć dystrybucji prądu,

²⁶ *Sarmatia*, „PCI Project of Common Interest – Projekt Wspólnego Zainteresowania UE”. <<http://PCI Project of Common Interest – Projekt Wspólnego Zainteresowania UE>> [dostęp 26 Styczeń 2021].

²⁷ Mozer, Zygmunt., „Czy polskie sieci łączą Wschód z Zachodem?”. *CIRE.PL. Centrum Informacji o Rynku Energii*, s. 1-2. <<https://www.cire.pl/pliki/2/mozer1.pdf>> [dostęp 10 Styczeń 2021].

²⁸ Mozer, Zygmunt., „Czy polskie sieci łączą Wschód z Zachodem?”. *CIRE.PL. Centrum Informacji o Rynku Energii*, s. 1-2. <<https://www.cire.pl/pliki/2/mozer1.pdf>> [dostęp 10 Styczeń 2021].

²⁹ Pędziwoł, Aureliusz, Marek. 2019. „Energia na Wschód? A może odwrotnie? (RELACJA)”. *Biznesalert*, <<https://biznesalert.pl/energia-na-wschod-a-moze-odwrotnie-relacja/>> [dostęp 30 Styczeń 2021].

która obsługuje ponad trzy miliony osób w obwodzie iwanofrankiowskim i lwowskim. Została ona wydzielona z ukraińskiego systemu elektroenergetycznego i zharmonizowana z europejską siecią kontynentalną. Działania te oraz połączenie Wyspy Bursztyńskiej liniami wysokiego napięcia na Słowację, Węgry i do Rumunii, umożliwiły sprzedaż ukraińskiej energii elektrycznej do tych państw³⁰.

Obecnie na wschodniej granicy Polski działa tylko jedno połączenie na napięciu 220 kV na linii Dobrotwór-Zamość. Ten układ przesyłowy przesyła energię elektryczną od 16 października 2011 roku³¹.

Dostawa gazu z Polski na Ukrainę

Przez wiele lat Ukraina była uzależniona od dostaw gazu z Rosji, co dawało stronie rosyjskiej możliwość wywierania nacisków politycznych na Kijów. Federacja Rosyjska wpływała na stronę ukraińską między innymi poprzez podwyższanie cen błękitnego paliwa lub odcięcie dostaw tego surowca w momencie podejmowania przez stronę ukraińską niekorzystnych dla Kremla decyzji politycznych³². **Jednak od listopada 2015 roku import gazu z Rosji na Ukrainę został wstrzymany i zastąpiony dostawami z krajów unijnych.** W ostatnich latach, Ukraina zaczęła reformować krajowy rynek gazowy, między innymi poprzez wdrażanie przepisów UE, które zwiększają przejrzystość funkcjonowania tego sektora³³.

Powyższe działania podejmowane przez Ukrainę w branży energetycznej, umożliwiły ściślejszą energetyczną współpracę polsko-ukraińską. W 2019 roku z Polski na Ukrainę

³⁰ Pędziwoł, Aureliusz, Marek. 2019. „Energia na Wschód? A może odwrotnie? (RELACJA)”. *Biznesalert*, <<https://biznesalert.pl/energia-na-wschod-a-moze-odwrotnie-relacja/>> [dostęp 30 Styczeń 2021].

³¹ CIRE.PL. *Centrum Informacji o Rynku Energii*, 2011. „MG: przywrócone połączenie energetyczne Polska-Ukraina”. <<https://www.cire.pl/item,57731,1,0,0,0,0,0,mg-przywrocone-polaczenie-energetyczne-polska-ukraina.html>> [dostęp 30 Styczeń 2021].

³² Zaniewicz, Maciej. 2019. „Nowa geopolityka gazociągów w Europie Środkowo-Wschodniej”. *Warsaw Institute*, <<https://warsawinstitute.org/pl/nowa-geopolityka-gazociagow-w-europie-srodkowo-wschodniej-2/>> [dostęp 30 Styczeń 2021].

³³ Bieliszczuk, Bartosz i Zaniewicz, Maciej. 2020. „Perspektywy polsko-ukraińskiej współpracy w branży gazowej”. *PISM. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych*, <https://www.pism.pl/publikacje/Perspektywy_polskoukraińskiej_współpracy_w_branży_gazowej> [dostęp 30 Styczeń 2021].

dostarczono 1,4 mld m³ gazu ziemnego (co stanowiło około 13% importu ukraińskiego)³⁴. Import tego surowca na kierunku polsko-ukraińskim wzrósł o 100% (z 0,7 mld m³) między 2018 a 2019 rokiem³⁵.

Zacieśnienie kooperacji w wymiarze energetycznym było możliwe również dzięki aktywności ze strony Polski. W ciągu ostatnich kilku lat między PGNiG a państwowym ukraińskim koncernem ERU podpisano kilka porozumień odnośnie dostaw gazu na Ukrainę, która jest realizowana przez PGNiG i państwowy ukraiński koncern ERU Trading³⁶. Obie spółki rozwijają współpracę o projekty wydobywcze w obwodzie lwowskim. 12 października PGNiG i ERU podpisały porozumienie w zakresie wspólnego projektu poszukiwawczo-wydobywczego na Ukrainie. Wydobywanie węglowodorów w zachodniej części Ukrainy ma planowo rozpocząć się w I półroczu 2021 roku³⁷.

Oprócz tego, pogłębione partnerstwo energetyczne polsko-ukraińskie stało się możliwe poprzez dokonywaną dywersyfikację dostaw surowców energetycznych do Polski. W 2015 roku uruchomiony został terminal w Świnoujściu, który umożliwia dostęp do gazu skroplonego (LNG) praktycznie ze wszystkich kierunków świata. Zwiększenie dostaw amerykańskiego gazu na rynek polski i ukraiński stało się możliwe dzięki podpisaniu 31 sierpnia 2019 roku porozumienia między Polską, USA a Ukrainą na rzecz wzmocnienia regionalnego bezpieczeństwa dostaw gazu. Na mocy umowy, Polska i Stany Zjednoczone mają wspierać stronę ukraińską we wdrażaniu reform w sektorze gazu i synchronizacji ukraińskiego rynku gazowego z wewnętrznym rynkiem unijnym. Strony porozumienia mają również dążyć do wzmocnienia połączenia gazowego między Polską a Ukrainą, poprzez zwiększenie pojemności

³⁴ Bieliszczuk, Bartosz, i Zaniewicz, Maciej. 2020. „Perspektywy polsko-ukraińskiej współpracy w branży gazowej”. *PISM. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych*, <https://www.pism.pl/publikacje/Perspektywy_polskoukraińskiej_współpracy_w_branży_gazowej> [dostęp 30 Styczeń 2021].

³⁵ Marszałkowski, Mariusz. 2020. „Ukraina zwiększyła import gazu z Zachodu. Coraz więcej przez Polskę”. *Biznesalert*, <<https://biznesalert.pl/ukraina-gaz-import-eru-pgnig-naftogaz-rosja-polska-energetyka/>> [dostęp 30 Styczeń 2021].

³⁶ Bieliszczuk, Bartosz i Zaniewicz, Maciej. 2020. „Perspektywy polsko-ukraińskiej współpracy w branży gazowej”. *PISM. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych*, <https://www.pism.pl/publikacje/Perspektywy_polskoukraińskiej_współpracy_w_branży_gazowej> [dostęp 30 Styczeń 2021].

³⁷ PGNiG, 2020. „12.10.2020 PGNiG i ERU bliżej uruchomienia wydobycia węglowodorów na Ukrainie”. <<https://pgnig.pl/aktualnosci/-/news-list/id/pgnig-i-eru-blizej-uruchomienia-wydobycia-weglowodorow-na-ukrainie/newsGroupId/10184>> [dostęp 30 Styczeń 2021].

istniejących połączeń lub budowę nowych oraz zwiększenie wydajności handlu transgranicznego (między innymi poprzez zapewnienie możliwości przesyłania gazu w obu kierunkach). Przy czym, działania podejmowane na mocy umowy mają przyczynić się także do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego krajów Europy Środkowo-Wschodniej³⁸.

Strona ukraińska jest również zainteresowana dostawami gazu z Norwegii w najbliższej przyszłości. Transport tego surowca na Ukrainę miałyby być realizowany przez terytorium Polski poprzez Gazociąg Bałtycki³⁹, który według planów ma zostać uruchomiony w trzecim kwartale 2022 roku⁴⁰.

Co więcej, 28 lipca 2020 roku powstała nowa inicjatywa kooperacji między Polską, Litwą i Ukrainą. **W wymiarze energetycznym, państwa zaangażowane w tę formę partnerstwa mają koordynować swoje stanowisko odnośnie dostępu do źródeł energii, aby żaden kraj nie był przedmiotem szantażu energetycznego (w szczególności ze strony Rosji)**⁴¹.

Podsumowanie

Partnerstwo bałtycko-czarnomorskie w aspekcie energetycznym odbywa się głównie poprzez działania Polski i Ukrainy. Współpraca ta do tej pory była realizowana i rozwijana głównie w sektorze naftowym i gazowym. Zarówno strona polska jak i ukraińska mają podobne priorytety co do rozwoju kooperacji energetycznej, którymi są: **chęć zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego poprzez uniezależnianie się od dostaw surowców z Rosji, zbliżenie w stosunkach ze Stanami Zjednoczonymi oraz zaangażowanie na rzecz synchronizacji ukraińskiego rynku energii z unijnym.**

³⁸ Jakóbk, Wojciech. 2019. „Porozumienie Polska-USA-Ukraina: Rosja używa gazu do polityki. Odpowiedź to rozwój dostaw LNG”. *Biznesalert*, <<https://biznesalert.pl/polska-ukraina-usa-porozumienie-wspolpraca-bezpieczenstwo-dostaw-gazu-region-energetyka-gaz/>> [dostęp 30 Styczeń 2021].

³⁹ *Energetyka24*, 2017. „Ukraina liczy na gaz z Baltic Pipe”. <<https://www.energetyka24.com/ukraina-liczy-na-gaz-z-baltic-pipe>> [dostęp 31 Styczeń 2021].

⁴⁰ *UKRINFORM*, 2020. „Energy security of Ukraine and Poland: Construction of Baltic Pipe starts”. <<https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3018522-energy-security-of-ukraine-and-poland-construction-of-baltic-pipe-starts.html>> [dostęp 31 Styczeń 2021].

⁴¹ Banachewycz, Jurij. 2020. „Od Unii Lubelskiej do Trójkąta Lubelskiego”. *UKRINFORM*, <<https://www.ukrinform.pl/rubric-politics/3072702-od-unii-lubelskiej-do-trojkat-lubelskiego.html>> [dostęp 31 Styczeń 2021].

Jednakże rozwój omawianej formy współpracy utrudniają nieco odmienne koncepcje Polski i Ukrainy co do intensyfikacji partnerstwa. Stronie polskiej zależy bardziej na współpracy w branży gazowej, co przejawiało się w staraniach Polski na rzecz rozbudowy gazociągu łączącego oba państwa. Z kolei Ukraina nie jest chętna do rozwoju tej infrastruktury energetycznej. Obecnie istniejący system gazociągów i rurociągów umożliwia dostawy surowców energetycznych zaspokajających roczne zapotrzebowanie Ukrainy. Stronie ukraińskiej bardziej zależało na budowie jedyne go brakującego fragmentu rurociągu łączącego Odessę i Gdańsk (Brody-Adamowo), przy czym projekt ten nie jest priorytetowy dla strony polskiej. Polska obecnie jest bardziej zainteresowana dostawą ropy z kierunków amerykańskiego i bliskowschodniego. Ponadto, ze strony polskiej pojawiają się obawy co do potencjalnej szkodliwości ukraińskiej energii elektrycznej na polski sektor węglowy i wydajność elektrowni.

Mimo pewnych barier w intensyfikacji kooperacji energetycznej jest ona dość perspektywiczna. Świadczy o tym coroczny wzrost wolumenu dostarczanego gazu z Polski na Ukrainę oraz podjęcie współpracy na rzecz wspólnych projektów energetycznych w obwodzie lwowskim w ostatnich latach. Współpraca bałtycko-czarnomorska wpisuje się także w szereg działań realizowanych zarówno przez Polskę, jak i Ukrainę. Pogłębienie kooperacji w zakresie energii, pozwala stronie polskiej na budowę hubu gazowego w EŚW, co umożliwiłoby podniesienie pozycji Polski na europejskim rynku energetycznym. Z drugiej strony, Ukraina również mogłaby odnieść liczne korzyści w związku z rozwojem tej współpracy. Do potencjalnych korzyści dla Ukrainy należą: modernizacja ukraińskiego rynku energetycznego, zacieśnienie szerszej współpracy gospodarczej z Trójmorzem oraz zbliżenie do Unii Europejskiej.

O AUTORZE

Absolwent studiów licencjackich na kierunku polityka społeczna na Uniwersytecie Warszawskim, a obecnie student stosunków międzynarodowych na UW. Brał udział w licznych projektach, również dotyczących tematyki ponadnarodowej. Zainteresowania badawcze to stosunki międzynarodowe w Europie Środkowo-Wschodniej i na Kaukazie Południowym.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.